

۲۰۵ ۴۸۶۶

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسئولیت بانک‌ها در قبال سوءاستفاده‌های احتمالی از دست‌آگاه‌های کارتخوان

بدانضمام

(قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱ و لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی
و قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده)

مؤلفان

محمد رضا نامجو یان - سید محمد رضا امام

«مستخرج از رساله دکتری پژوهش محور»

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	نامجوین، محمدرضا، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور	مسئولیت بانک‌ها در قبال سوء استفاده‌های احتمالی از دستگاه‌های کارتخوان به انضمام قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱ و ... [کتاب] / مولفان محمدرضا نامجوین، سیدمحمدرضا امام.
مشخصات نشر	تهران : چتر دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۸۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۵۳-۴
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا	
یادداشت :	کتابنامه.
موضوع	مسئولیت مدنی بانک‌ها -- ایران
مرتبه	خودپردازهای بانکی -- تدابیر ایمنی
موضوع	Automated tellers -- Security measures
موضوع	بانک و بانکداری -- ایران -- خدمات مشتری
موضوع	Banks and banking -- Customer services -- Iran
موضوع	پایه‌های فروش -- تدابیر ایمنی
موضوع	Point-of-sale systems -- Security measures
موضوع	Tort liability of banks -- Iran
شناسه افزوده	امام، سیدمحمدرضا، ۱۳۲۸-
رده بندی کنگره	KMH۹۵۱
رده بندی دیویی	۳۴۶/۵۵۰۸۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۷۱۱۷۸

نام کتاب	مسئولیت بانک‌ها در قبال سوء استفاده‌های احتمالی از دستگاه‌های کارتخوان به انضمام قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱ و ...
ناشر	چتر دانش
مؤلفان	محمدرضا نامجوین - سیدمحمدرضا امام
نوبت و سال چاپ	اول - ۱۳۹۸
شمارگان	۱۰۰۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۵۳-۴
قیمت	۲۲۵۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

فهرست اجمالی

مقدمه.....	۶
فصل اول: مفهوم و قلمرو مسئولیت.....	۱۱
مبحث نخست: مفاهیم.....	۱۳
مبحث دوم: قلمرو مسئولیت مدنی.....	۴۲
فصل دوم: ماهیت مسئولیت مدنی بانک ناشی از سوءاستفاده از دستگاه کارتخوان.....	۴۷
مبحث اول: ماهیت مسئولیت مدنی بانک بر مبنای قواعد فقهی.....	۴۹
مبحث دوم: ماهیت سپرده‌ها و مسئولیت تضامنی شبکه بانکی.....	۵۴
مبحث سوم: اجرت دوی در نگهداری الکترونیک.....	۵۸
مبحث چهارم: انعقاد سالی در رویه قضایی.....	۷۲
فصل سوم: آثار مسئولیت مدنی بانک ناشی از سوءاستفاده از دستگاه کارتخوان.....	۸۷
مبحث اول: جبران خسارت.....	۸۹
مبحث دوم: شیوه‌های جبران خسارت.....	۹۵
فصل چهارم: پیوست‌ها.....	۱۰۹
قانون پولی و بانکی کشور.....	۱۱۱
تصویب‌نامه در خصوص افزایش مبلغ مندرج در بند ۲ ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور.....	۱۳۶
لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱.....	۱۳۱
قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان.....	۱۶۵
لیست قوانین مورد استناد یا بازخوانی در طرح مطالعاتی.....	۱۷۳
منابع.....	۱۷۸
فهرست تفصیلی.....	۱۸۱

مقدمه

افراد به‌طور معمول وجوه نقد را در محل مناسبی مانند بانک و سایر مؤسسات اعتباری نگهداری می‌کنند. این امر از جهات مختلف به سود آنهاست. اطمینان صاحب پول از حفظ آن، دسترسی آسان به وجه نقد، خرید اعتباری و نیاز داشتن به حمل و نقل، تعلق سود بانکی به پول و دیگر مزایا را می‌توان برشمرد. بانک نیز سود خود را می‌برد و با گردش ثروت، راه را برای استفاده همگان از تسهیلات بانکی می‌فراهم می‌کند. در این میان انتظار مشروع و متعارف هر شخصی است که در زمانی نیاز و به‌طور کلی در هر زمان، امکان دسترسی به وجوه نقد سپرده‌شده فراهم باشد و حساب بانکی، بدون هماهنگی او تغییر زبان‌آوری نداشته باشد؛ نه از حساب داشته شود و به جای دین دیگری احتساب گردد و نه موجودی حساب کسر یا به حساب دیگر منتقل شود. اگر در سابق با جعل مدارک هویت و مشابه آن به بانک رجوع می‌شد، و به‌صورت حضوری وجوه را از حساب خارج می‌کردند، امروزه با پیشرفت تجارت الکترونیک و استفاده از اینترنت و دستگاه‌های خودپرداز، رفتار مجرمانه نیز تغییر کرده و برداشتن از حساب بانکی دیگران، به‌رغم ظرفیت امنیتی مناسب، بیشتر شده است. مواردی وجود دارد که از طریق اینترنت، حساب بانکی اشخاص خالی شده یا فیکس می‌شود، آنها به‌جای انتقال وجه به حساب معین، پول را به حساب خود انتقال داده‌اند.

همچنین جعل کارت (عابر بانک) و کشف شماره رمز حساب، به سبب دسترسی آسان به حساب افراد می‌شود و برداشت وجه را به دنبال دارد که از آن «سرقت از حساب بانکی» یاد می‌شود. حتی شنیده شده که افراد در حالی که در زندان بوده‌اند موفق به سرقت شده و وجوه حساب بانکی دیگران را به حسابی به متعلق به خود یا معاونین جرم بوده منتقل نموده‌اند. این اتفاقات، بحث مسئولیت مدنی بانک‌ها را به دنبال خود دارد. به این صورت که آیا بانک به دلیل چنین اعمالی مسئول است یا زیان مشتری قابل‌انتساب به بانک نیست و موجب ضمانتی را نمی‌توان به ضرر بانک تصور نمود؟ پاره‌ای دعاوی درباره این مسئولیت در مراجع

قانونی مطرح شده و رویکردهای متفاوتی، از سوی این مراجع، نسبت به آنها دیده شده است. در این کتاب، مبانی بحث حقوقی در این خصوص مطرح شده و با توجه به امکان بالقوه طرح این دعاوی، توجه بیشتر حقوق دانان را ایجاب می کند. در کنار گسترش روزافزون کاربران اینترنت و همچنین تسهیل شدن امور عادی بش به واسطه استفاده از اینترنت، همواره مجرمین با سوءاستفاده از اعتماد عمومی مردم و با تطبیق خود با ویژگی های محیط و ابزار روز در جهت اقدامات و اهداف مجرمانه حرکت می کنند. در کنار سوءاستفاده ها و جرایم سایبری در حوزه اجتماعی و سیاسی، جرایم سایبری در حوزه اقتصادی پیشرفت های قابل توجهی به خود دیده است. روز به روز گسترش بانکداری الکترونیک و پرداخت الکترونیک، کلاهبرداری به شکل های مختلف در این حوزه نیز از مواردی است که همگام با این صنعت در حال گسترش است. کلاهبرداری با استفاده از دسترسی به شماره کارت و کپی کردن از روی کارت های بانکی افراد نیز به یک مسئله تبدیل شده که در چند سال اخیر نیز رشد چشم گیری داشته است.

اسکیمینگ^۱ مرتباً در حال افزایش است و ابزارهای آن نیز مرتباً توسعه می یابند. ATM ها کوچک تر شده و سیستم های جابجایی ساخته می شوند. قربانیان متوجه نمی شوند که چه اتفاقی رخ داده است. بعد از گذشت ماه ها با عملیات غیرطبیعی روی حساب بانکی شان که توسط خود آنها در وقت نگرفته از این امر مطلع می گردند. در سال های اخیر پرونده های متعددی در حوزه بانکداری الکترونیک در دادسرای جرایم رایانه ای تشکیل شده است که نشان دهنده شد سوءانتقال وجوه مشتریان و ورود ضرر و زیان و از بین رفتن سرمایه در ماهیه آنان است. از آنجا که هیچ ضرری نباید جبران نشده باقی بماند و حقوق راه سوءاستفاده را می بندد، با توجه به مبنای مسئولیت مدنی یافتن مبنایی برای مسئولیت در قبال انتقال وجوه مشتریان اهمیت فوق العاده ای دارد. در قبال سوءانتقال وجوه، این موضوع مطرح می شود که چه کسی مسئول است؟ صاحب

- بررسی آثار مسئولیت و نحوه جبران خسارت؛

- ارائه پیشنهادهای علمی و کاربردی در رابطه با موضوع.

کتاب شامل سه فصل است. در فصل اول به کلیات و مفهوم و قلمرو موضوع پرداخته می‌شود و به عبارتی مفهوم مسئولیت مدنی، انتقال الکترونیکی و وجه، کارت‌های بانکی، دستگاه‌های کارتخوان و امنیت در سیستم‌های انتقال الکترونیکی و وجه را بررسی کرده‌ایم و در قسمت پایانی قلمرو موضوع بیان می‌گردد. در فصل دوم ماهیت مسئولیت بانک بررسی شده است و مبانی اثبات مسئولیت بانک تعیین و تحلیل کرده‌ایم.

در فصل سوم آثار مسئولیت و نحوه جبران خسارت را بیان می‌کنیم و در پایان، نتیجه‌گیری و پیشنهاداتی ارائه داده شده است. همچنین در پیوست، قوانین مرتبط ارائه می‌گردد.

کتاب حاضر، مدیون تلاش و همراهی دوستان و اندیشمندانی است که بدون کمک و عنایت آن‌ها به مرحله چاپ نمی‌رسید. بنابراین باید از حسن همکاری استاد گرامی جناب آقای دکتر سعید محمدرضا امام، استاد راهنمای دکترای پژوهش‌محور، جناب آقای دکتر عیسی امینی، مدیر گروه حقوق و تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دکتر عبدالله خدابخشی، دکتر حمید قنبری مدرس پژوهشکده ملی و بانکی کشور، سرکار خانم شاداب کامیاب، پژوهشگر و جناب آقای فرزاد کشور، مدیر مسئول انتشارات چتر دانش و کلیه همکاران محترم آن انتشارات در همه‌های ویرایش و انتشارات، قدردانی نمایم.

در پایان با اذعان به امکان اشتباه یا خطای نویسنده، برای کاستن از اشکالات یا خطاهای ویرایش‌های بعدی، از استادان محترم و پژوهشگران عزیز درخواست می‌شود که آنها را از طریق ناشر محترم یا نامه الکترونیکی به نشانی نویسنده،^۱ ارسال نمایند.